

Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,
кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕОКУПАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У ФОКУСІ КРИМІНОЛОГІЧНИХ СПЕЦИФІКАЦІЙ

У публікації здійснено аналіз стану нормативно-правового забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України. Визначено основні нормативно-правові акти, якими врегульовано діяльність суб'єктів реалізації державної політики у цьому напрямку.

Надано стислий опис проблемних питань, що виникають у теоретичній площині та правозастосовчій діяльності у зв'язку зі змінами, що були внесені до ряду законодавчих актів України в умовах дії правового режиму воєнного стану, зокрема: неоднозначність трактування нормативно-правових приписів, неузгодженість їх між собою, можливість різного тлумачення деяких положень, невиправдана конкуренція деяких правових норм, їх недостатня формалізація (неконкретизованість) тощо. Окреслено актуальні напрямки удосконалення нормативно-правового забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України з метою підвищення ефективності захисту національних інтересів України в частині забезпечення її територіальної цілісності та недоторканості.

Підсумовано, що законодавче забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України потребує постійного оновлення через поширення негативних явищ і процесів, пов'язаних із військовою агресією з боку росії, що передбачає формування державної політики з урахуванням правового режиму воєнного стану і пов'язаних із цим суспільних перетворень.

Ключові слова: злочинність, ненависть, втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність, охорона дитинства, кримінологічне забезпечення, стратегія, воєнний стан, деокупація, протидія злочинності, перехідне правосуддя.

Постановка проблеми. Збройна агресія російської федерації проти України, розпочата у 2014 році, призвела до тимчасової окупації невід'ємних частин території нашої держави та нехтування одним із основних принципів міжнародного права щодо непорушності кордонів. У зв'язку з чим виникла потреба у кримінологічному забезпеченні та супроводженні деокупації тимчасово окупованої території України.

В умовах дії правового режиму воєнного стану та відсічі збройної агресії російської федерації критично важливим є дотримання високого рівня нормативно-правового забезпечення діяльності суб'єктів протидії злочинності у суворій відповідності до поставлених завдань в рамках правової політики держави у кримінологічному та кримінально-правовому її вимірах.

З метою забезпечення конституційного устрою, територіальної цілісності, миру, охорони фундаментальних прав і свобод людини, власності, громадського порядку і громадської безпеки від кримінально протиправних посягань законодавцем було удосконалено нормативно-правову основу протидії злочинності з урахуванням введення правового режиму воєнного стану в Україні та окупації частини її території.

Беззаперечно актуальним вбачається систематизація та аналіз стану нормативно-правового забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України, як основи виразу нової кримінологічної політики, адаптованої до вимог часу та викликів сучасному суспільству.

Дослідження вектору нормативно-правового забезпечення реалізації діяльності із протидії злочинності набуває виключно важливого значення та потребує розробки спеціальних правових механізмів реалізації з урахуванням системного збільшення викликів, що постають перед правоохоронними органами під час відсічі збройної агресії РФ на території України та деокупації окупованих територій, що у свою чергу обумовлює необхідність суттєвого розширення кола задач, що стоять перед ними в частині забезпечення національної безпеки, територіальної цілісності і недоторканності України, захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Українське законодавство, яким врегульовано діяльність суб'єктів протидії злочинності, досить ґрунтовно досліджене, зокрема такими науковцями, як О. М. Бандурка, В. С. Батиргареева, В. М. Бесчастний, В. І. Борисов, В. В. Василевич, В. В. Голіна, В. К. Гришук, І. М. Даньшин, А. П. Закалюк, А. В. Калініна, О. М. Костенко, О. М. Литвинов, І. І. Митрофанов, Ю. В. Орлов, О. О. Титаренко, П. Л. Фріс, С. К. Шабельніков та іншими. Однак, розвиток суспільства та відносин у ньому є процесами перманентними і такими, що потребують системного аналізу. Поява нових ризиків для кримінологічної безпеки, зокрема у зв'язку зі збройною агресією з боку російської федерації зумовлюють необхідність підвищення рівня якості нормативно-правового забезпечення врегулювання відповідних процесів, зокрема, нормативно-правової основи та механізмів реалізації державної політики деокупації тимчасово окупованих територій України.

Метою статті є теоретичне узагальнення проблем нормативно-правового забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України.

Виклад основного матеріалу. З огляду на тривалий збройний конфлікт на території України, анексію частини її територій та відкриті заклики російської влади до знищення української нації та України, як суверенної незалежної держави, відповідно до Конституції України було введено правовий режим воєнного стану¹.

Очевидним є його вплив майже на всі сфери суспільного життя, усі напрями державної політики, нормативно-правову основу й інституційні структури реалізації державної політики, форми та методи роботи державних органів й органів місцевого самоврядування. Закономірною є потреба вдосконалити значну кількість чинних нормативно-правових актів України щодо деокупації тимчасово окупованої території України. Оскільки державна політика України з питань тимчасово окупованих територій – багатоаспектне явище міждисциплінарного й міжгалузевого характеру, вона потребує ґрунтовного вивчення, з огляду на нагальну потребу для сучасної теорії і практики державотворення, відновлення, збереження та зміцнення миру й територіальної цілісності країни, здобутої протягом тисячолітньої історії та визнаної конституційною цінністю на сучасному етапі².

Деокупація тимчасово окупованої території України передбачає реалізацію комплексу заходів дипломатичного, військового, економічного, інформаційного, гуманітарного та іншого характеру, спрямованих на остаточне припинення загарбницьких дій збройних формувань РФ та відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, забезпечення державного суверенітету України.

Ще у 2017 році у Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України» серед найважливіших завдань реформаторських сил у парламенті було визначено: здійснити законодавче визначення засад державної політики щодо відповіді на російську агресію, запровадження режиму окупованих територій, захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які перебувають під окупацією, визначення основ стратегії відновлення територіальної цілісності України як шляхом втілення Мінських домовленостей, так і іншими засобами. Зокрема йдеться про: чітке встановлення підстав для оголошення територій окупованими та звільненими; визначення засобів звільнення територій, порядку та послідовності їх використання органами державної влади; запровадження

---

¹ Про правовий режим воєнного стану : Закон України. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

² Шаптала Н.К., Камінська Н.В. Державна політика України з питань тимчасово окупованих територій: проблеми концептуалізації в сучасному науковому дискурсі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 1 (23). С. 57.

ефективного парламентського контролю над діями органів влади та воєнною організацією держави у процесі звільнення та постконфліктного відновлення окупованих територій¹.

Нормативно-правове врегулювання процесів пов'язаних із деокупацією окупованих територій України, передбачає забезпечення цієї діяльності з боку національної правової системи. Воно є виразом кримінологічного забезпечення, під яким слід розуміти створення умов, у результаті яких має настати сприятлива для діяльності суб'єктів протидії злочинності ситуація або їх множина. Інакше кажучи, воно являє собою допоміжну діяльність у вигляді створення сприятливих умов для здійснення відповідними суб'єктами впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до певного рівня.²

У свою чергу кримінологічне забезпечення реалізується через наявне кримінологічне законодавство, яке складається з нормативно-правових актів, які регулюють та забезпечують реалізацію заходів із обмеження й усунення причин і умов злочинності, утворюють юридичну основу реагування на неї, а також запобігання злочинам, припинення злочинів і протидію злочинності³.

Система нормативно-правового забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України являє собою сукупність законів і підзаконних нормативних актів, які утворюють нормативно-правове поле регламентації діяльності відповідних суб'єктів сил безпеки і оборони, до яких відносяться:

- Конституція України, норми якої мають пряму дію та найвищу юридичну силу і містить вихідні положення щодо гарантування забезпечення територіальної цілісності України;

- норми міжнародного права, адже діяльність із деокупації окупованих територій здійснюється у суворому дотриманні положень міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також виданих на виконання законів інших нормативно-правових актів;

- Закони України (передусім такі як: «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про державний кордон України», «Про громадянство України», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про національну безпеку України» «Про боротьбу з тероризмом» «Про Збройні Сили України», «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з

¹ Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». К.: НІСД, 2017. С. 122.

² Кримінологія : академічний курс / кол. авторів; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. С. 187.

³ Гусаров С. М. Кримінологічне законодавство // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнка ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов. Харків – Київ : Харк. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. внутр. справ, Кримін. асоц. України, Золота миля, 2017. С. 352

проведенням антитерористичної операції» та цілий ряд інших законів які діють, або діяли на території України та положеннями яких було врегульовано забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України починаючи із з 2014 року у різних форматах (антитерористична операція/операція об'єднаних сил) у міжнародно визнаних кордонах 1991 року;

- підзаконні нормативно-правові акти, основна роль яких полягає у деталізації законодавчих положень (Акти (постанови) Верховної Ради України, Укази та розпорядження Президента України, Акти (постанови та розпорядження) Кабінету Міністрів України), якими врегульовано механізм реалізації політики держави. Зокрема, до тих, якими регламеновано проведення того чи іншого формату деокупації відносяться: Постанова Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків»; Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя»; Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»; Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України»; Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» та інші.

Також є значна кількість відомчих (міжвідомчих) нормативних актів, якими врегульовано порядок спільної діяльності взаємодіючих між собою підрозділів у сфері забезпечення деокупації у формі наказів, директив, настановлень, положень, статутів, правил, інструкцій тощо.

Законодавча сфера постійно піддається реформуванню задля забезпечення сталого розвитку у відповідності до загальнодержавних стратегій, програм, планів, зокрема, таких: «Стратегія воєнної безпеки України», «Стратегія забезпечення державної безпеки», «Стратегія національної безпеки України», «Стратегія кібербезпеки України», «Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя», «Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки» та інших стратегічно важливих програмних документів, аналіз яких свідчить про спрямування на забезпечення національної безпеки у різних її вимірах та укріплення української державності.

Формування в Україні політики деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території поєднується із заходами щодо розбудови миру, посилення обороноздатності держави, забезпечення подальшого суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку України на засадах європейської та євроатлантичної інтеграції.

Підвищення якості нормативно-правового забезпечення є основою вирішення масштабних завдань модернізації країни, забезпечення відповідного рівня її обороноздатності в умовах опору російській агресії.

До основних питань, які мають бути врегульовані в рамках правового поля в частині законодавчого забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України, слід віднести: обмеження кола факторів детермінації відповідних суспільних протиріч; чітке визначення суб'єктного складу та формування кадрового резерву забезпечення деокупації, встановлення їх повноважень і розмежування компетенції в рамках виконання координаційних, стабілізаційних, відновлювальних та інших функцій; реалізація політико-дипломатичних та санкційних заходів реагування, спрямованих на протидію загрозам національній безпеці; розробки механізмів контролю за дотриманням положень законодавства; окреслення основних напрямків реалізації державної політики деокупації тимчасово окупованих територій, подолання наслідків збройної агресії РФ проти України та неповторення окупації; сприяння відновленню порушених прав цивільного населення, що проживало на тимчасово окупованих територіях.

Окремо наголосимо на необхідності вдосконалення як вітчизняного кримінального законодавства, так і міжнародної конвенційної бази у сфері протидії міжнародним злочинам. Одним з найгостріших питань, що виникає у зв'язку з цим, є, на нашу думку, удосконалення нормативно-правового визначення злочину геноциду. В цьому аспекті звертають на себе увагу міркування Ю. В. Орлова, який наголошує, що, незважаючи на всю специфічність цих злочинів, тим не менш тільки за офіційною статистичною звітністю протягом 2022 та 5 місяців 2023 р. зафіксовано 16 фактів екоциду та 28 – геноциду. Водночас самі лише цифри мало про що кажуть. Натомість, незважаючи на всю складність процесу доказування та відсутність однозначної оцінки в міжнародних судових установах, уважний та системний аналіз етіології агресії російської федерації проти України дають змогу стверджувати, що є достатньо підстав вести мову про здійснюваний росією геноцид Українського народу. Прояви і форми цього злочину дещо відрізняються (є ширшими, варіативними) від традиційного його розуміння, відображеного як у ст. 442 КК України, так і у ст. 6 Римського статуту Міжнародного кримінального суду: «Геноцид означає будь-яке з таких діянь, які вчинено з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку: а) вбивство членів такої групи; б) заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або психічного розладу членам такої групи; с) умисне створення для такої групи умов життя, розрахованих на доведення її до повного або часткового фізичного знищення; д) впровадження заходів, спрямованих на запобігання дітонародженню всередині такої групи; е) насильницька передача дітей цієї групи до іншої групи»¹. У ситуації російсько-української війни йдеться радше про деяку гібридну форму геноциду, в якій єднається *популицид* (фізичне винищення населення), *урбіцид* (знищення міст, інших населених

---

¹ Римський статут Міжнародного кримінального суду : Міжнародний документ ООН. Статут від 17.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_588.

пунктів як осередків культурних осередків, місць функціонування інститутів соціальної пам'яті, рекреації, охорони здоров'я, життєвих просторів) та *ідентоцид*¹.

Власне останнє, ідентоцид, є квінтесенцією агресії росії проти України. Тенденційність у прагненні елімінувати національну ідентичність простежується як у кримінальних фізичних проявах, так і ментальних акціях: а) політична пропаганда з широким використанням сугестивних впливів на чинники колективно-безсвідомого рівня; б) зміна освітніх стандартів, програм з метою ускладнення ретрансляції складників української національної ідентичності на тимчасово окупованих територіях, фальсифікація історії, агресивне невігластво та збочено-мілітарна повсякденність; в) дискримінаційні практики, забезпечені кримінально-законодавчим примусом, що виставляють блоки на шляху до видозміни наративного, дискурсивного символічного просторів легітимації злочину агресії та геноциду тощо. Враховуючи тривалість окупації Автономної Республіки Крим, а також окремих районів Донецької та Луганської областей, що бере свій відлік від 2014 р., з високою часткою вірогідності можна прогнозувати зміцнення існуючих та прокладення нових фронтів українського суспільства. Цей процес має значний криміногенний потенціал, в тому числі й зокрема в контексті реалізації перехідного правосуддя².

Також варто бути свідомим й того, що у логіку ідентоциду вмонтовані як геноцидальні, так й екоцидальні практики, що активно використовує країна-агресор. Звісно, може здатися, що винищення об'єктів природи, цілих екосистем то є виключно проблема екологічного штибу, нехай навіть і такого масштабу, що має глобальну проєкцію. Однак, якщо сприймати навколишнє природне середовище як фактор ідентичності, як натуральний ареал відтворення української нації, як чинник консолідації й формування візії спільного майбутнього, то очевидним виявиться і той висновок, що удар по цьому чиннику (зокрема, підлив Каховської ГЕС, регулярне спричинення масштабних пожеж лісових масивів; станом на кінець 2022 знищено біля 2 млн. га лісу³. Внаслідок підливу Каховської ГЕС підтоплено орієнтовно 55 тис. га лісів, з яких 47 тис. га – це окуповані території⁴) – це цілеспрямована обструкція можливих засновків для базових майбутніх соціальних конвенцій українства. Тож вважаємо є підстави як для теоретичного виокремлення окремої гносеологічної, кримінологічної категорії «ідентоцид», його теоретичної розробки та впровадження у

¹ Орлов Ю. В. Тенденції у змінах криміногенної обстановки в Україні в умовах війни: від ординарної злочинності до кримінального радикалізму. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 118. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.1.09>.

² Там само. С. 119.

³ Війна в Україні призвела до знищення 2 мільйонів гектарів лісу. *Стрічка*. 2022. 11 листопада. URL: <https://eco.rayon.in.ua/news/553146-viyna-v-ukraini-prizvela-do-znishchennya-2-milyoniv-gektariv-lisu> (дата звернення: 11.06.2023)

⁴ Блоховець Ю. Підлив Каховської ГЕС: майже 55 тис. гектарів лісів може бути затоплено водою на Херсонщині / Facebook. Блог. 2023. 6 червня. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100010028957829> (дата звернення: 10.06.2023).

юридичне поле, визначення поруч з геноцидом одним з різновидів міжнародних злочинів¹.

Отже, війна росії проти України поставила на порядок дня в тому числі й питання щодо удосконалення міжнародно-конвенційного поняття геноциду, розширення його ознак за рахунок включення діянь ідентоциду, урбіциду та, можливо, екоциду. Це питання в тому числі видається вельми важливим для встановленні історичної правди та реалізації перехідного правосуддя як елементу кримінологічного забезпечення деокупації територій України.

Висновки. Збройна і жорстока агресія росії створює реальну загрозу територіальній цілісності нашої держави що обумовлює необхідність удосконалення законодавчих механізмів захисту національних інтересів, запобігання зовнішнім і внутрішнім спробам дестабілізації в рамках правового поля.

Правова основа врегулювання суспільних відносин у контексті відновлення правопорядку на деокупованих територіях України повинна бути приведена у відповідність до вимог воєнного стану із неухильним дотриманням положень Конституції України та базуватися на принципах верховенства права, законності, невідворотності відповідальності за вчинення правопорушень, пріоритетності запобіжних заходів та комплексного їх здійснення, особливо в частині обмеження та позбавлення прав і свобод людини.

Досягнення високої якості та ефективності нормативно-правового забезпечення деокупації тимчасово окупованої території України можливе лише при суворому дотриманні правил, прийомів та засобів законодавчої техніки, що являється основою недопущення розбалансування системи всього кримінального та кримінологічного законодавства України. Це є нагальною вимогою часу, стратегічною задачею майбутнього та запорукою успішної реалізації державної політики України щодо деокупації та реінтеграції окупованих територій України, адаптованій під запити сьогодення.

Неоціненною в цьому процесі є роль кримінологічної науки, яка на рівні з політикою, дипломатією, армією містить значний потенціал у протидії злочинності правовими засобами, що забезпечується через наявне кримінологічне законодавство, яким регламентовано діяльність суб'єктів деокупації в межах виконуваних ними повноважень. Вона є могутнім знаряддям у справі протистояння системним загрозам, які виникають у зв'язку із окупацією частини території України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

¹ Орлов Ю. В. Тенденції у змінах криміногенної обстановки в Україні в умовах війни: від ординарної злочинності до кримінального радикалізму. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 119. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.1.09>

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». К.: НІСД, 2017. 498 с.

2. Гусаров С. М. Кримінологічне законодавство // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнка ; упоряд. О. М. Джу́жа, О. М. Литвинов. Харків – Київ : Харк. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. внутр. справ, Кримін. асоц. України, Золота миля, 2017. С. 351–353.

3. Калініна А. В. Кримінологічне законодавство як засіб нормативного обмеження впливу фонових явищ на стан злочинності в Україні // Фонові для злочинності явища: запобігання та протидія : Зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (27 квіт. 2018 р., м. Харків) / МВС України ; Харк. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2018. С. 51–52.

4. Кримінологія : академічний курс / кол. авторів; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 576 с.

5. Орлов Ю. В. Тенденції у змінах криміногенної обстановки в Україні в умовах війни: від ординарної злочинності до кримінального радикалізму. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 108–1023. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.1.09>

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

7. Римський статут Міжнародного кримінального суду : Міжнародний документ ООН. Статут від 17.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_588.

8. Сокурєнко В. В. Стабілізаційно-транзитивна стратегія протидії злочинності на деокупованих територіях України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 2 (27). С. 9–18.

9. Шабельніков С. К. Концепція розвитку кримінологічного законодавства України : модель стратегічно-цільового компоненту // Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 20 лист. 2020 р.) / Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків : НДІ ППСН, 2020. С. 182–184.

10. Шабельніков С. К. Поняття кримінологічного законодавства // Держава і злочинність нові виклики в епоху постмодерну : зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті віце-президента Кримінологічної асоціації України, професора О. М. Литвака (м. Харків, 23 квіт. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2020. С. 153–155.

11. Шабельніков С. К. Поняття та природа кримінологічного законодавства: мережевий підхід. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2020. № 1 (22). С. 234–245.

12. Шаптала Н. К., Камінська Н. В. Державна політика України з питань тимчасово окупованих територій: проблеми концептуалізації в сучасному науковому дискурсі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 1 (23). С. 55–62.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2023

Tatiana A. SHEVCHUK,

Ph.D in Law, Associate Professor

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF DEOCCUPATION OF THE TEMPORARY OCCUPIED TERRITORY OF UKRAINE IN THE FOCUS OF CRIMINOLOGY SPECIFICATIONS

The publication analyzes the state of regulatory and legal support for the de-occupation of the temporarily occupied territory of Ukraine. The main normative legal acts, which regulate the activities of the subjects of implementation of the state policy in this direction, are defined. A brief description of the problematic issues that arise in the theoretical plane and law enforcement activities in connection with the changes that were made to a number of legislative acts of Ukraine in the conditions of the legal regime of martial law is provided, in particular: ambiguity in the interpretation of regulatory and legal regulations, their inconsistency with each other, the possibility of different interpretations of some provisions, unjustified competition of some legal norms, their insufficient formalization (lack of specificity), etc. The current directions of improving the regulatory and legal support for the de-occupation of the temporarily occupied territory of Ukraine in order to increase the effectiveness of the protection of Ukraine's national interests in terms of ensuring its territorial integrity and inviolability are outlined.

It is summarized that the legislative support for the de-occupation of the temporarily occupied territory of Ukraine needs constant updating due to the spread of negative phenomena and processes related to military aggression by Russia, which provides for the formation of state policy considering the legal regime of martial law and related social transformations.

Keywords: *crime, hatred, involvement of minors in illegal activities, childhood protection, criminological support, strategy, martial law, deoccupation, combating crime, transitional justice.*